

Namik Kemal University
Institute of Social Science

No : 06 / 2009

Günümüzde Almanya'daki Türk Varlığının Sosyal Yansımaları

Oktaç Hekimler

Sosyal Bilimler Metinleri
Papers on Social Science

Kapak Sayfasının Arkası – Bu sayfa boş bırakılmıştır.

Oktaý Hekimler

Günümüzde Almanya'daki Türk Varlığının Sosyal Yansımaları

Sosyal Bilimler Metinleri 06 / 2009

Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ
Namık Kemal University, Institute of Social Science, Tekirdag

Sosyal Bilimler Metinleri
ISSN 1308-4453 (Print)
ISSN 1308-4895 (Internet)

Sosyal Bilimler Metinleri Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından online ve basılı olarak sosyal bilimlerin farklı alanlarında yapılan çalışmaların duyurulması ve kamu oyu ile paylaşılarak tartışmaya açılmasına yönelik olarak yayınlanan süreli bir yayındır. Çalışmada öne sürülen görüş ve düşünceler yazara ait olup Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünü bağlamaz.

İndirme Adresi:

<http://sosyalbe.nku.edu.tr/>

Namık Kemal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Değirmenaltı Yerleşkesi
TR-59030 Tekirdağ
Tel: +90-282-293 38 74
Faks: +90-282-293 38 78
E-Posta: sosyalbilimler@nku.edu.tr

İç Kapak Sayfasının Arkası – Bu sayfa boş bırakılmıştır.

Günümüzde Almanya'daki Türk Varlığının Sosyal Yansımaları*

Özet:

Türkiye ve Almanya ilişkileri 1960'lı yılların başından itibaren bambaşka bir seyir kazanmıştır. Bu gelişmelerin etkisi kendisini sadece siyasi ve ekonomik ortaklıklarda değil, bunun ötesinde sosyal ve kültürel alanda hissettirecek, günümüzde sürdürecektir.

1960'lı yılların başında gelenlerin büyük kısmı zamanla kalmayı tercih etti. Bu sırada da bu yabancı ülkede konuk olmayı unutmak istediler. Bu gelişme Türk-Alman ilişkilerini nereye götürdü? Bir yanda entegre olmuş sınırlı bir Türk nüfus varlığını gösterirken, diğer yanda Almanca konuşamayan genç ve yaşlı bir nüfus. Çalışma bu gelişmeleri göz önünde bulundurarak iki ülke ilişkilerinde bu insanların etkisini analiz etmeyi ve entegrasyon politikasının bir iç mesele olmanın ötesinde uluslararası bir mesele haline geldiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Böylece bir iç politika meselesinin nasıl bir dış politika meselesine dönüştüğünü görebileceğiz.

Aynı zamanda bu şekilde Türk Alman ilişkilerine Almanya'da yaşayan Türklerin etkisi dışında Almanya'daki Türk'lerin Türkiye'nin AB sürecine nasıl bir etkide bulduklarını analiz etmek imkanına da sahip olabilmekteyiz. Türkiye bu nüfusun varlığının Türk tezlerini savunacak bir araç olduğu kadar, bu sürece engel olabileceğini de dikkate almak zorundadır. Bu nedenle de bu kimselerin içine kapanmasını teşvik etmek yerine uyum politikalarına destek vererek entegrasyonun asimilasyon olmadığını bu kişilere göstermek zorundadır. Bu hem dış politika hem de iç politik için vazgeçilmez bir unsur olacaktır.

Anahtar kelimeler: Almanya, Asimilasyon, Entegrasyon, Gettolaşma, Göç

Social Reflections of the current Turkish Society in Germany

Abstract:

Relations between Turkey and Germany has shown an utterly different progress since the early 1960s. The effects of these developments show themselves not only on political and economic partnerships but also on social and cultural fields.

Most of the ones who came to Germany in early 1960s has preferred to stay there. In the mean time, they have avoided seeing themselves as guests. Well, how has this situation affected Turkish-German relations? There are integrated populations on one side and the ones at all ages even who can't speak German on the other side. The aim of this study is to analyse the effect of these people on the two countries' relations and to put forth the fact that the integration policy is not just a domestic issue, but an international one, as well. Therefore, we are going to see how a domestic policy issue turns into a foreign policy issue.

At the same time, we are going to be able to analyse how have Turks living in Germany affected the process of European Union of Turkey. Turkey has to acknowledge that this population may be an obstacle for this process as much as a tool for advocating Turkish assertions. So, instead of encouraging these people's withdrawing themselves, Turkey has to show the people living in Germany -by supporting adjustment policies- that integration is not assimilation. It is an indispensable element for both domestic and foreign policy.

Keywords: Germany, Assimilation, Integration, Ghettoization, Immigration

* Bu makaleyi, bana akademik hayatın yolunu açmış olan değerli hocam Prof. Dr. Nizamettin ŞENKÖYLÜ'ye atfediyorum.

İçindekiler

I. Giriş	7
II. Geçmiş Kısa Bir Bakış.....	8
III. 1960'lı Yıllardan Günümüze	10
IV. Almanya bir Göç Ülkesi mi?	12
V. Entegrasyon mu, Gettolaşma mı?	17
VI. Entegrasyon Sürecinde Basın ve Medyanın Etkisi	22
VII. Entegre Olun Ancak Asimile Olmayın	24
VIII. Sonuç.....	27
Kaynakça.....	30

I. Giriş

Türkiye Almanya ilişkilerinin, mirasını taşıdıkları geçmişteki iki eski imparatorluğun ilişkilerine dek geriye gittiğini söyleyebiliriz. Nitekim özellikle Osmanlı İmparatorluğunun son yıllarında Sultan II Abdülhamit dönemi ve Kaiser I.Wilhelm ile iki ülkenin karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal ilişkilerinin geliştiğini, genç Türk subayların Alman askeri akademilerinde eğitim aldıklarını ve yine Türkiye'de başta demiryolları olmak üzere pek çok yatırımın Almanlar tarafından gerçekleştirmiştir. Hatta, Türkiye'yi I.Dünya Savaşına sokacak kadar bu ülkeye güven duyan Enver Paşa ile İttihat Terakki Döneminde Türk-Alman ilişkilerinin zirveye çıktığını, bu denli köklü bir geçmişe dayandığını görmekteyiz.

İki savaş arasında Türkiye, Nasyonal Sosyalist Almanya'sının kaybetmek istemediği bu konuda önemli girişimlerde bulunduğu stratejik bir ülke konumundadır. Türkiye için ise Almanya, bu yıllarda izlenen denge politikasının önemli bir aktörü olarak çıkar karşımıza.

Buna karşılık yakın dönem tarihimize baktığımızda II.Dünya Savaşı sonrasında her iki devletin ortak blokta yer alıyor olması ve II.Dünya Savaşının sosyo-ekonomik yıkıntıları sonrasında Avrupa'nın yeniden inşası sürecinde bu iki ülkenin giderek yaklaştığını ve bu ilişkilerin giderek farklı bir boyut kazandığını söyleyebiliriz. Bu yeni dönem ile beraber, özellikle 1960'lı yılların başından itibaren iki ülke ilişkileri bambaşka bir seyir kazanacak ve bu gelişmeler etkisini sadece siyasi ve de ekonomik ortaklıklarda değil, bunun ötesinde sosyal ve kültürel alanda hissettirecek, bu etkisini günümüzde hala sürdürecektir.

Almanya'nın artan işgücü ihtiyacı onu yurt dışından emek transferine yönlendirecektir. Türk vatandaşlarının artan işsizlik ve buna bağlı olarak sağlam bir gelecek kurmak için emeklerini Avrupa ülkelerinde arz etmeyi tercih edeceklerdir. Bu da 1960'lı yıllardan itibaren Türklerin kitleler halinde başta Almanya olmak üzere, Avrupa ülkelerine göç etmelerini beraberinde getirmiştir.

Ancak burada gözden kaçan bir şey vardı. Bu da Türkiye'den Almanya'ya giden ve burada bir süre kalmak-çalışmak bir gelecek kurmak isteyen kimselerin, geçmişte bu ülke topraklarında eğitim almak için buralara gelen, üst sınıfa mensup elit Türklerden çok farklı oldukları idi. Osmanlının son dönemi ve Cumhuriyetin ilk yıllarında gelenlerin hedefi ülkeyi modern ve çağdaş bir dönüşüme dahil kılmak, Batı medeniyetini ülkeye getirip bu modernleşme misyonunu yerine getirmektir. Geleceklerini Almanya'da değil kendi ülkelerinde kurmak amacındadırlar. Bu nedenle konuk oldukları ülkede sürekli kalmaktan yana değildirler.

Bunun aksine 1960'lı yıllar ile beraber bu ülkeye gelen kimseler bu öncülerden farklı bir yol izleyeceklerdir. Her ne kadar Almanya Türkiye'den gelen,"konuk işçi" statüsündeki bu

kimseler vasıtası ile önemli bir işgücü açığına kapatmış ve de bu kişiler de bu sayede ülkelerinde sahip olamayacakları belli bir hayat standartları ve ekonomik tatmin ile tanışmış da olsalar, çok kısa süre sonra görülecekti ki bu gelişmeler beraberinde olaylara çok farklı bir boyut getirecektir.

Gelenlerin büyük bir kısmı başta düşünüldüğünün aksine dönmediler ve kalmayı tercih ettiler. Bu şekilde konuk olmayı bir tarafa bırakmak bundan öte unutmak istediler. Oysa iyi ev sahibi olmak kadar iyi konuk olmanın kuralları vardı. Ancak bu kuralları ne kadar dikkate aldılar? Ya da ne kadar dikkate almayı başardılar? Bu konuda gösterdikleri ya da göstermekten kaçındıkları irade onları ve bu şekilde Türk-Alman ilişkilerini nereye götürdü. Globalleşen dünyamızda kültürlerin etkileşimi ve uzlaşması söz konusu olurken bu insanlar bu şekilde gerçekten iki ülke ilişkilerinde olumlu bir katkı mı sağlamışlardı? Ya da kendi ülkelerinin ve yurt bilmek istedikleri, bu ikinci vatanları arasında sıkışıp kalan olumsuz birer unsur mu olmuşlardı? Bir yanda sınırlı oranda da olsa girişimci ve entegre olmuş bir Türk nüfus varlığını gösterirken, diğer yanda sayısı giderek artan Almanca dahi konuşamayan bir genç ve yaşlı nüfus. Entegre olamamış ve bir uyum sürecine bağlı olarak zorluklar yaşayan bu kesim, bu şekilde Almanların kendilerine “İçlerindeki yabancı“ olarak bakmalarına sebep olmamışlar mıdır?

Özellikle Almanya eski Dışişleri Bakanı Joschka Fischer'in, Helsinki Konferansı sonrasında söylediği, "2.5 milyon vatandaşı Almanya'da yaşayan Türkiye'nin AB sınırları dışında tutulması kabul edilemez." şeklindeki, sözleri bizi bu kimselerin ikili ilişkilerde, bundan öte Türkiye-AB ilişkilerine etki eden bir unsur haline dönüştüğü gerçeğine götürmektedir.

Şu açıktır ki entegrasyon iki yönlü bir yoldur. Ancak bu iki yönlü yolda ilerlemek ancak ve ancak her iki tarafın da bu konuda belli bir çaba ortaya koyması ile mümkündür. Bu gün Almanya'da yaşayan ve geçmişte Türkiye'nin kırsal kesimleri başta olmak üzere pek çok yerinden Almanya'ya gelmiş ana-babaların 3. hatta 4. kuşak çocuklarına baktığımızda karşımıza çıkan olumlu ve olumsuz örnekler bizi yukarıda özetlenen soruların günümüzde bu konunun giderek daha fazla önem arz eden bir mesele haline geldiği gerçeğine götürmektedir.

II. GEÇMİŞE KISA BİR BAKIŞ

19. yüzyıl Türk-Alman ilişkilerinde yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Uzun bir geçmişe sahip olan ikili ilişkiler, bu dönemde askeri ve teknik işbirliğine dönüşmüş ve zamanla kültürel ve ticari boyutunu genişleterek farklı bir yön kazanmıştır. Denilebilir ki daha önceki yüzyıllarda Osmanlı toplumu ve yönetimini etkisi altına almış olan Fransız uygarlığının

maddi ve manevi etkisi giderek kendini bir Alman hayranlığına bırakırken bu etki kendisini ikili ilişkilerde de yaşatacaktır.

1836-1839 yılları arasında Türk ordusunda askeri müşavirlik yapmış olan Alman mareşali Helmut von Moltke'den başlayarak bir çok Alman askeri uzman Türkiye'ye gelmiştir¹. Yine 1882 yılında Harp okulunu ve Türk ordusunda belli başlı reformları gerçekleştirmek üzere General von Glotz'un Türkiye'de görev yaptığını Alman askeri heyetlerinin uzun yıllar Türkiye sınırlar içinde görev yaptıklarını görmekteyiz. Ancak ifade edildiği gibi bu sadece tek taraflı bir işbirliği olmayıp aynı zamanda da belli kişiler öncelikle eğitim olmak üzere askeri ve sivil amaçlara hizmet amacıyla başta Berlin olmak üzere Almanya'da bulunarak buralarda Türkiye'yi temsil etmişlerdir².

1840 yılında Prusya ve Osmanlı arasında imzalanan Ticaret Antlaşması³ ile ticari ilişkiler gelişirken bunu Leipzig'de açılan ve Türkiye'yi de içine alan Alman Şarkiyat Kurumu'nun (Deutsche Morgenlandische Gesellschaft) açılması izler ki bu şekilde ikili ilişkilerin kültürel boyutu önemli bir ivme kazanır.

Alman Türk ilişkileri özellikle 1878 Berlin Antlaşması ve yine 1888 sonrasında Kaiser Wilhelm'in izlemeye başladığı Dünya politikası (Welt Politik) sonrasında farklı bir boyut kazanır⁴. Almanya için bu dönem Türkiyede daha etkin olabilmek için bir imkan oluşturur. Özellikle bu dönem ile beraber Türkiye Almanya ve İngiltere için üzerinde stratejik çıkarların çatıştığı bir satranç tahtası olur. Ancak bunun ötesinde Almanya giderek bu ülkeye sempati duymaya başlayan genç Osmanlı Aydını ve askeri sivil bürokrasi hatta hanedan üyesi şehzedeler için bir çekim alanı olur. İstanbul da ard arda açılan Alman okulları ve hastanesi, buna bağlı olarak Almanya'da eğitimlerine devam etmekte olan elit Osmanlıların durumu bu gerçeği ortaya koymaktadır. Berlin ve Prusya'nın askeri disiplini ve özellikle Berlin'de var olan liberal ortam bu kimseleri kendisine çeker. Ancak bu kimselerin belli bir eğitim seviyesinde oldukları hatta İmparatorluğun üst sınıfına mensup kişiler oldukları bu nedenle de Almanya da bulunmalarında maddi kaygıların yerinin olmadığını en azından birincil derecede bir önem arz etmediğini belirtmekte fayda vardır.

Bunun yanı sıra I.Dünya savaşı öncesinde de Almanya'da eğitim ve çalışmak amacıyla bu ülkede bulunan kişilere ait rakamlar bize aslında Almanya'nın Türklerle ile tanışıklığının

¹ İlber Ortaylı, Osmanlı İmparatorluğu'nda Alman Nüfusu, İstanbul, Timaş Yayınları, 2008, s.84,104

² Sultan Abdülhamit reform için Alman subayları Türkiye'ye çağırdığı gibi Türk subayların Alman ordusunda eğitim görmesinden yana olur. 1883 de von Kähler Paşa'ya bu teklifi açtığı olumlu yanıt alır ve Bismarck bu kimselerin Alman üniforması taşıması koşulu ile bu teklife onay verir.

³ Türkiye-Almanya ilişkilerinin tarihçesi için bkz.:

<http://btsonline.de/moduls.php?op=modload&name=News&file=article&sid=38> ,erişim 28.08.2009,s.1

⁴ İlber Ortaylı , a.g.e., s.93,

1960'lı yıllar ile başlamadığını, daha o yıllarda Türkiye'den gelen konuklar ile tanıştığı ancak bunların uyumlu bir tablo oluşturdukları konusundaki tezimize destek vermektedir. 1878 yılında Almanya'da 41 Türk bulunurken bu sayının 1893 yılında 198' yükselmiştir.

1913 yılında eğitim ve çalışma amacıyla Berlin'de bulunan kişi sayısı 1301'dir⁵. Hatta 1917 yılına geldiğimizde Almanya'da bulunan Türk sayısının 2046 olduğunu görmekteyiz⁶. Çalışanların büyük bir kısmı tütün sanayinde istihdam edilmiştir. 1913 yılında Berlin'de sanayi ve ticaretle bilim ile teknoloji ile ilgili iki Türk gazetesi yayınlanmış ve buna bağlı olarak Yeni Türkiye Dergisi (Die Neue Türkei) 1917 yılından itibaren iki dilde yayınlanmaya başlamıştır. İttihat ve Terakki Partisinin yayın organı olan Osmanlı dergisinin 1900 yılından itibaren Almanca nüsha çıkarması ilgi çeken bir gelişmedir.

Yine Cumhuriyetin ilk yıllarında modern Türkiye'nin inşasında yer alan idealist kuşağın temsilcileri için bu ülke bir çekim noktası olur. 1938 yılında Almanya'da 3310 Türk bulunduğu tespit edilmişken bu sayı 1945 yılında 79 ile sınırlı olacaktır⁷. Cumhuriyetin bu genç kuşağı için Almanya batılı ve modern teknik ve kültürü tanımak için bir fırsattır. Burada edindikleri eğitim ve sosyal- kültürel yansımalar ile geri dönerlerken bunların da tek amacı bu ülkeden öğrenebilecekleri birikimleri sağlayıp bunları genç Türkiye Cumhuriyetine geri getirerek burada uygulamak olur. Ancak Cumhuriyet Türkiye'sinin modernleşme sürecinin birer aktörü olan bu gençler Almanya'nın sergilediği konukseverliğe kötü misafir olarak, toplumda göze batan, düzeni bozacak, konuk oldukları toplumda uyumsuzlukla suçlanan bir unsur olarak cevap vermemişler, Almanya'da buldukları sürede orada uyumlu bir varlık sergilemişlerdir.

III. 1960'LI YILLARDAN GÜNÜMÜZE

Önceki tecrübelerden farklı olarak, 1960'lı yıllarda özellikle Türkiye'nin 1950'li yıllarda yaşadığı nüfus değişimine paralel olarak henüz şehir kültürünü tanımak fırsatına sahip olamamış olan kimselerin başta İstanbul, İzmir Ankara gibi ülkenin önemli kentlerinde sebep oldukları yeni nüfus yapısı kendisini kısa bir süre sonra Almanya'da da hissettirecektir. Şehir kültürüne haiz olmayan Türkler, taşı toprağı altın olarak görülen Türkiye'nin büyük kentlerinden umutlarını kesince yeni bir geleceği, başta Almanya olmak üzere Avrupa'da görmeye başlarlar. Bu şekilde de Almanya'nın farklı bölgelerinde konuk işçi olarak varlıklarını hissettireceklerdir. Almaya ve Türkiye arasında imzalanmış olan işbirliği antlaşması da bu önemli dönemin başı olur.

⁵Bkz.:Dipn.3.

⁶Ingeborg Böer, *Türken in Berlin 1871-194.*, Berlin, Gruyter Verlag, 2002, s.32.

⁷A.g.e., s.68.

30 Ekim 1961 tarihinde Alman ve Türk Hükümetleri arasında imzalanan "Türk İşçilerinin Almanya Federal Cumhuriyetine Gönderilmesine Dair Anlaşma" ve 1964 yılında imzalanan "Sosyal Güvenlik Anlaşması" ile iki ülke arasındaki ilişkilerde yeni bir dönem başlamıştır. Bundan öte bu şekilde 1960'lı yılların başında farklı bir boyut kazanmaya başlayan ilişkilerde bu tarihten itibaren bu kimselerin farklı ve her geçen gün önemi artan bir rol oynamaya başladıklarını söyleyebiliriz. 1961 yılında Almanya'da bulunan Türk sayısı 6.800 iken bu sayı 1971 yılında 652.000'e yükselip, 1981 yılında 1.546.000 olurken ve 1991'de 1.780.000'e ulaşmıştır⁸.

Almanya'da Türklerin varlıklarını beş temel aşamaya dayandırabilmemiz mümkündür.

- Birinci Aşama: 1961-1973 arasında Almanya giden işçiler,
- İkinci Aşama: 1973 yılında durdurulan işçi alımı sonrasında oluşan aile birleşmeleri,
- Üçüncü Aşama: 1980 yılından itibaren Almanya'ya sürekli yerleşimin artması,
- Dördüncü Aşama: 1983 yılında yürürlüğe giren "Geri Dönüş Yasası" ile bir kitlenin dönüşü,
- Beşinci Aşama: 1980 sonrasında farklı bir boyut kazanan göç olgusu ve onun türevi.

Bu gün Almanya da Türklerin sayısı 2.7 milyona ulaşmıştır. 2001 yılında 500 bin Türk, Alman vatandaşlığını kabul ederken bu sayının yılda ortalama 80 bin civarında arttığı tespit edilmiştir⁹. Günümüzde %32'si Alman vatandaşlığı statüsünde bulunan bu insanlar toplam nüfusun 3/1 ini oluşturmaktadırlar. Bunlar bu yüksek rakam ile toplumda giderek önemi artan bir baskı grubu haline dönüşmüşlerdir. Almanya'nın 16 eyaletine kısa bir bakış attığımızda Almanya'da bulunan Türklerin toplam sayısının, Mecklenburg-Vorpommern, Bremen, Hamburg ve Saksonya eyaletlerinin nüfusundan fazla bir sayıya teşkil ederken, bu rakam Berlin, Brandenburg, Saksonya Anhalt, Rheinland Pflaz ve Schleswig Holstein'in yarısına karşılık gelmektedir.

İlk kuşak Türk işçiler her ne kadar bu yeni coğrafyada yabancılik da çekmiş olsalar burada daha pasif bir rol üstlenmiş ve daha ziyade fabrikadan eve, evden fabrikaya bir hayat sürmüşlerdir. Ancak buna rağmen yakın çevrelerinde bulunan Alman vatandaşlar ile mesafeli iç içe olmasa da yan yana bir hayat sürmüşlerdir.

⁸ Türki Stammige in der Bundes Republik Deutschland, http://de.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrken_in_Deutschland, erişim 22.08.2009,

⁹ Auslaendische Bevölkerung, Statistisches Bundesamt Deutschland, <http://www.destatis.de/jetspeed/portal/cms/Sites/destatis/Internet/DE/Content/Statistiken/Bevoelkerung/MigrationIntegration/AuslaendischeBevoelkerung/Tabellen/Content100/Altersgruppen,templateId=renderPrint.psm1>, erişim 22.08.2009

Bununla beraber özellikle 1980'li yıllardan itibaren bu mesafe giderek bir uçuruma doğru giderken, dikkat çeken birbirine yabancılaşma ve gettolaşma eğiliminin artığıdır. Türkler bir şekilde daha fazla varlık göstermeye artık kendi kültürlerini başta her geçen gün artan döner büfeleri ve pazarlar vasıtası ile sergilemeye başladılar. Bir yandan sokağa taşan bu doğulu yaşam biçimi ile beraber giderek daha heterojen kendilerine yeten ve diğerine bulaşmayan bir mahalle içi yaşamı tercih edip iki olgu arasında sıkışmaya başladılar.

Bu son gelişme ise bir izolasyon'un baş göstermesine ve başlarda birbirini rahatsız etmeyen iki unsurun, bu yan yana yaşamın giderek birbirine yabancılaşmasını da getirmiştir. Bunda Türklerin-Konuk işçilerin başta dönmek arzusunda iken artık burada kalmaya karar vermelerine rağmen bir türlü üzerlerinden atamadıkları "yabancılık duygusunun" etkisini gözden uzak tutamayız.

IV. ALMANYA BİR GÖÇ ÜLKESİ Mİ?

Yukarıda da ifade edildiği gibi bugün Avrupa ülkelerinde 1961'den itibaren yaşanan göçe bağlı olarak sayısı her gün artan bir Türk azınlık yaşamaktadır. Özellikle de Almanya 2.7 milyonu bulan Türk sayısı ile¹⁰ bu konuda birinci sırada yer almaktadır. Bu haliyle Türkler, 2.7 milyonluk nüfus ile Almanya'da Almanlardan sonra ikinci sırada gelirlerken, bu kimseler Almanya-Türkiye ilişkilerine etki ettikleri gibi, aslında Türkiye'nin AB ile ilişkilerinde de önemli bir rol oynamaktadırlar.

Dışişleri Bakanı Joschka Fischer, Helsinki Konferansı sonrasında o dönemde 2.5 milyonluk bir nüfusa ulaşmış bulunan bu kimselerin etki gücüne işaret eder. Bu haliyle de görüyoruz ki Alman iç ve dış politikasında artık Türk vatandaşları 1960'lı yılların başında olduğu gibi pasif bir unsur olmaktan çıkmışlardır. Artık sosyal kültürel ve ekonomik hayatta olduğu kadar politik hayatta da "Tartışılan ve tartışan" bir unsura dönüşmüşlerdir.

Bundan öte bu topluluğa yönelik uzun yıllar Alman kamuoyunda etkili olan, "Almanya bir göç ülkesi değildir. Geldikleri gibi geri dönecekler" düşüncesi günümüzde artık kabul edilmeyecek niteliktedir. Uzun tartışmalar sonunda 1980'li yıllardan itibaren Almanya'da artan bir göç olgusundan söz edilebilir. Ancak Hıristiyan Demokratlar ve FDP Koalisyonu döneminde bu konuda bir çözüm üretilmemiş, bir Göç Yasası kabul edilmemiştir. Oysa İki Almanya'nın Birleşmesi ile yaşana büyük dönüşüm ve SPD-Yeşiller koalisyonu ile bu konuda ileri bir adım atılmış ve bir Göç Yasası hazırlanıp Almanya'nın bir göç ülkesi olduğu gerçeği kabul edilmiştir.

¹⁰ Cornelia Schmalz, Türken in der Bundesrepublik Deutschland, Südosteuropa Gesellschaft, München, Band 73, 2003, s.99.

Eski muhafazakar tezlerin günümüz gerçekleri ile ve global dünyanın etkili bir aktörü olmak isteyen Almanya ile çeliştiği ortadadır. Ancak burada göz önünde tutulması gereken bir gerçek bu tezlerin oluşmasında burada yaşayan bu Türk nüfusun da üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmediğidir. Asıl olan artık bir baskı gücü haline gelen ve dünyanın pasif konuk işçileri olan bu nüfusun değiştiği, ancak Türklerin entegrasyon ve uyum politikalarına uygun davranmadıklarıdır. Bu şekilde de gerek Türkiye gerekse Türkiye dışında kötü bir örnek teşkil ettikleri ortadadır.

Tablo 1:Almanya'daki Türklere ait Ekonomik Rakamlar

Türk Kökenlilerin toplamı	2.790.000
Hane başı nüfus ortalaması	3,7
Toplam Türk haneleri	754.000
Ortalama hane geliri (Net/ Aylık €)	1.870
Ortalama hane başı tasarruf (Net/ Aylık €)	200
Hane Başı toplam tüketim harcamaları (Net/ Aylık €)	1.670
Hane başına yıllık net gelir	22.440
Yıllık net hane gelirleri toplamı (Yıl Toplamı / Milyar €)	16.9
Türk haneleri tasarruf miktarı (Yıl Toplamı / Milyar €)	1.8
Türk haneleri tüketim harcama (Yıl Toplamı / Milyar €)	15.1

Kaynak:www.euractiv.com.tr/.../Neu_Studie_Turkische_Unternehmer_in_Deutschland_2009_Vers5_Kurz.pdf,
Erişim 12.12.2009

Özellikle 2009 yılında Alman Merkez Bankası Yönetim kurulu üyesi ve SPD üyesi olan Thilo Sarrazin'in ülkede yaşayan Araplar ve Türklere yönelik eleştirisi söz konusu tartışmalara farklı bir boyut kazandırmıştır¹¹. Ülkede yaşayan Arap ve Türk kökenlileri manavlık dışında bir iş yapmaya yeterli görmeyen, her gün sayısı giderek artan başı bağılı küçük kızların giderek Almanya ve Alman toplumu için bir dezavantaj yarattığı tezi, hem iç hem de dış kamuoyunda önemli tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Hatta Sarrazin bu açıklamasından ötürü SPD yönetiminden sert bir eleştiri ve ihraç uyarısı almıştır¹². Üstelik yapılan bir kamuoyu yoklamasına göre Alman vatandaşlarının %51'nin¹³ Sarrazin'in düşüncelerine destek verdiği gerçeği bu konunun ne kadar önem arz ettiğini bir kere önümüze sunmaktadır.

Gelişmeler bizi hep savunduğumuz karşılıklı güven'in oluşmasının gerekliliği, gerçeğine geri ötürmektedir. 1991-1998 yılları arasında Federal Meclis Yabancılar Sorumlusu olan Cornelia

¹¹ Süddeutsche Zeitung, "Ein Mann und seine Sprüche", 05.10.2009,

¹² "SPD Ortsverband will Sarrazin Ausschließen" <http://www.sueddeutsche.de/politik/415/489799/text/>

¹³ "51 Prozent der Deutschen geben Sarrazin recht", <http://www.welt.de/politik/article4805401/51-Prozent-der-Deutschen-geben-Sarrazin-Recht.html>, 12.06.2009

Schmalz'ın ifade ettiği gibi Almanya 1960'lı yıllardan itibaren zaten bir göç ülkesi durumuna gelmiştir ve bu durum devam etmektedir. Dahası Almanya İkinci Dünya Savaşının yıkıntıları üzerine yeniden inşa edilirken, bu kimselerin ne kadar etkili oldukları unutmamalıdır. Almanya şükran borcunu onları bugün diskalifiye ederek ödememelidir¹⁴. Ancak kanımca burada unutulmaması gereken gerçek her iki toplumun bu ilişkide birbirine ihtiyaç duyduğu ve bu bağın sürmesi için ortak bir irade ortaya koyması gerekliliğidir.

Alman politikacılar, Essen Konferansından Helsinki Konferansına kadar geçen sürede, negatif bir tutum sergilerken aslında bu grubun bu konuda etkili olduğu açıktır. Her ne kadar son yıllarda Almanya'da yaşayan Türk gençler arasında üniversiteli oranı yükselse, yaklaşık 150 bin kişi kendi evinin ya da Almanya'da bir taşınmazın mülkiyetine de sahip olsa, Alman pasaportunu taşıyanların sayısı artsa ve bu rakam 500 bin kişi ile Türk nüfusun %75'ni de oluştursa¹⁵, bunun ötesinde var olan karanlık tablolar inkar edilemez. Bu gün Türkler arasında eğitim seviyesi düşük olduğu gibi yalnızca Berlin'de çalışma yaşında olan Türklerin %42'inin işsiz olduğu tespit edilmiştir.

1970'li yıllarda köyünü bırakıp koca Almanya'ya göçmüş bu kimseler özellikle kadınlara baktığımız zaman bunların hala modern bir toplumda geleneksel toplumun değerleri ile bir yaşam sürdürmekte ısrar ettiklerini görmekteyiz. Toplumla henüz uyumlu olmadıkları gibi bu konuda bir çaba harcamamakta, buna ihtiyaç duymamaktadırlar. Mensubu olduklar dar çerçeve ve birbirini tamamlayan benzeşme üzerine kurulmuş olan kendi dünyalarında buna gerek de görmezler. Otuz yıldan fazla Almanya'da yaşadığı halde Alman komşusuyla iki çift laf etmeyen-edemeyen, çocuğuna derslerinde yardımcı olamayan ve bunu değiştirmek için bir irade ortaya koymayan kadınların sayısı az değildir.

Daha çok ilk kuşak konuk işçilerin bir kaderi gibi görünen bu olgu yazık ki 2. 3. kuşak için de hala varlığını sürdürmektedir. Gerek Almanya'da doğmuş yetişmiş gerekse evlilikler yolu ile Almanya'ya gelmiş olan yeni kuşak Türkler için bu yabancılık duygusunun tümüyle terk edildiği söylenemez.

Türkiye'nin en kötü ihracatı olan yurt dışında bu kimseler ile daha çok tanınan ve yazık ki toplumun geneline mal edilmeye çalışılan yarı feodal toplumun aşiret kurallarının Alman kamuoyunda artan soru işaretleri ve bir güven bunalımını getirmiştir. Türkiye'nin kendisinin bile tartışmak durumunda bırakıldığı özellikle 1990'lı yıllarda Alman kamuoyunu oldukça meşgul eden töre cinayetleri, zorla evlilikler, okullardaki şiddet olayları, Müslüman Türk toplumun kendi camileri ve mezarlıkları, İslami usullere uygun huzurevleri başta olmak üzere belli dini konularda özerklik benzeri taleplerde bulunmaları, 11 Eylül saldırısı sonrasında tüm

¹⁴ Cornelia Schmalz, a.g.e., s.11.

¹⁵ Anton Rauscher, Soziales und Politisches Deutschland, Günter Olzog Verlag, München,2004, s.34.

dünyada olduğu gibi Alman kamuoyunun da yabancılara ve Müslümanlara yönelik eleştirel tutumun artması Türklere yönelik oluşan çerçevede dışında asıl resmi zedelemiştir, diyebiliriz.

Tablo2: Almanya'daki Türk girişimcilerin Ekonomik Gücü (1987-2008)

	1987	1992	1997	2002	2007	2008
İşletme Sayısı	25.500	35.000	47.000	56.800	70.300	72.000
İşletme başına ortalama Yatırım hacmi (Euro)	92.000	105.000	104.000	115.000	110.000	115.000
Almanya'daki Türk İşletmelerin Toplam Yatırım Miktarı(Mrd. Euro)	2,3	3,7	4,9	6,5	7,7	7,9
İşletme başına ortalama ciro (Euro)	375.000	409.000	450.000	458.000	465.000	458.000
Almanya'daki Türk İşletmelerin Toplam Ciro Miktarı (Mrd. Euro)	9,6	14,3	21,2	26	32,7	32,9
İstihdam Sayısı (kişi)	3,4	3,6	4,4	5,1	4,8	4,6

Kaynak: TAM, Türk Alman Eğitim ve Bilimsel Araştırmalar Vakfı (TAVAK), <http://www.abvizyonu.com/avrupa-birligi/tavak-baskani-profes2008de-almanyadaki-turk-girisimcilerinin-yatirimlari-8-milyar-sinirina-ulasti.html>, erişim 12.08.2009

Hatta 1 Ocak 2006 tarihinde Baden-Württemberg Eyaletinde uygulamaya konan ve Alman Vatandaşlığına geçmek arzusundaki göçmenlere uygulan ve kamuoyunda da epeyce tartışılan 30 soruluk bir test aslında hep karşımıza çıkan güven bunalımının da bir göstergesi gibidir. Buna bağlı olarak da Alman ve Türk kamuoyunun hatta iki başkentini tartışmak durumunda kaldığı bir gerçeğe dönüşmüştür. Aslında burada ki tartışmalar bizi biraz parçalanmış vatandaşlık olgusunun demokratik vatandaşlık için bir engel olup olmadığını ortaya koyan Seyla Benhabib'in bu konudaki bir tartışmasına götürmektedir¹⁶. Ben Habib'e göre küreselleşme olgusu ile birlikte AB içinde giderek ulusal kimlikler ve devlete bağlılık ilkesi birbiri ile karıştırılmıştır. Hatta Seyla Ben Habib,"Bugün Almanlar, kolektif kimliklerini nelerin meydana getirdiği konusunda emin olamazken, Türklere iyi Almanlar yaratmak isteklerinin" ikiyüzlü olacağına işaret etmektedir.

Buna karşılık yapılan bazı araştırmalar ilginç veriler ortaya koymakta ve olumlu resimleri yok etmektedir. Farklı meslek gruplarına mensup Almanlar arasında Almanya'daki Müslümanlara yönelik yapılan anketlerde çıkan sonuçlardan biri pek çok kimsenin yabancılara yana yana, ancak iç içe olmayan bir hayattan yana olduklarını ortaya koymaktadır. Araştırmaya katılan farklı meslek gruplarındaki kişilere "Dindar bir Müslüman'ın evlilik yolu ile ailenize katılmasına rıza gösterir misiniz" sorusuna Gazeteci ve Sosyal Pedagoglar %32, Öğrenciler % 68,

¹⁶ Seyla Benhabib, Ötekilerin Hakları: Yabancılar Yerliler ve Vatandaşlar, İletişim, İstanbul, 2006, s.183

Polisler ve memurlar %60 olumsuz oy vermişlerdir. Yine Müslümanların bir cami inşasında ısrar etmelerinde bu oran tüm gruplar için %50'lere, terör saldırılarına destek vermeleri durumunda yabancılara yönelik eleştirel tutumun %90'lara vardığı tespit edilmiştir. Araştırmanın genel sonuçlar anketine katılan bu kimselerin bu kişilere şüphe ile baktıklarını, yabancılar ile sosyal bir mesafeden yana olduklarını ancak her halükarda yabancı düşmanı bir güç ve ayrımcılıktan yana olmadıklarını ortaya koymuştur¹⁷.

Şu açıktır ki 11 Eylül sonrasında Avrupa'da ve Avrupalılar arasında İslamafobi giderek etkinlik kazanmıştır. Ancak bununla birlikte burada yaşayan Türkler arasında da giderek artan muhafazakar bir kimliğe bürünen bir dindarlık anlayışı da baş göstermiştir. Türkiye Araştırmaları Vakfının 2000 ve 2005 yıllarında yayınladığı araştırmada, Almanya'daki Türkler arasında dinin giderek artan bir önem kazandığı tespit edilmiştir. Bu beş yıllık süre içerisinde dindarlık artarken yapılan anketlerde 2000 yılında Müslüman kadının başını örtmesi gerektiğine yönelik destek %27 iken, bu rakam 2005 yılında %47'ye yükselmiştir¹⁸.

Söz konusu araştırma, eğitim seviyesi yükseldikçe dine olan bakışın daha liberalleştiğini de ortaya koymuştur. Bu gün Almanya'daki Türk'lerin %30'unun bir okul mezunu olmadığı, ancak %13'ünün lise bitirme sınavı (Abitur) da başarılı olabildiği ve yine sadece belli bir kesimin üniversite'ye devam ettiği (2007 yılında 14.910 kişi)¹⁹ göz önünde bulundurulduğunda bu tablolar çok umut verici değildir. Dinin günlük hayatta giderek daha etkin bir rol oynaması aynı zamanda Almanlar ve Türkler arasındaki mesafeyi açarken bu karşılıklı uyumu da zorlu kılmaktadır. Modernleşme ve göç olgusu birleştiğinde ve buna yükselen bir eğitim grafiği eklendiğinde bu kendisini daha farklı bir din anlayışını öne çıkartmaktadır. Ancak yaşadıkları toplum yani Alman toplumu içerisinde aktif ve sosyal bir diyaloga girememiş olan yaşlanan nüfus ve onların etkisindeki genç nüfus için bu söz konusu olmamaktadır.

Aksine giderek bir içine kapanış ve kendi kendisine yeterli dışı kapalı bir toplumun parçası olmak tercihi öne çıkmaktadır. İşte burada Avrupa'da yaşayan ve batılı modern anlayışa ters düşmeyen bir din arayışı karşımıza çıkmaktadır. Euro-İslam ya da Avrupa İslam'ı olarak ifade edebileceğimiz ve batılı değerler ile dini değerlerin bir sentezi olan bu olgu da aslında bir şekilde sıkışmış, iki arada bir derede kalmış, olan bu topluluğun varlık mücadelesini ortaya koymaktadır. Diyebiliriz ki bu yeni anlayış belli kalıplardan çıkabilmek için bu insanların ortaya koydukları iradenin bir eseridir.

¹⁷ Rainer Dollasse, Kai Christian Koch, Die Integration der Muslime, Aus Politik und Zeitgeschichte, 40-41/2006, s.26.

¹⁸ Faruk Şen, Almanya'daki Türkler-Entegrasyon ya da Gettolaşma, <http://www.konrad.org.tr/Medya%20Mercek/13faruk.pdf>, erişim 08.09.2009

¹⁹ Türken ohne Schulabschluss, Die Zeit, 29.01.2009, s.7.

Dindarlık bir yanda giderek artarken ve din günlük hayatta ilişkilerin tayininde daha etkili olurken, diğer yanda Euro-İslam olarak ifade bulan, İslami yaşamı modern topluma adapte etmeye çalışan, çoğulcu demokrasiden yana, laikliğe destek veren şeriatı reddeden bir kuram. Tüm bunlar bir araya getirildiğinde aslında var olan kimlik bunalımının ve onun travmalarının ciddiyetini ortaya koyan gerçekler karşımıza çıkmaktadır.

Bu şekilde de paralel toplumlara ait tartışmalar ile “biz kimiz “ ve “ onlar kim” şeklindeki sorular ilişkilere farklı bir boyut kazandırmıştır. Özellikle başarılı bir entegrasyonun her iki taraf için ne tür artılar getireceğinin tam olarak çözülememiş olması, başarılı bir entegrasyonun uyum ve fırsat eşitliği anlamına geldiğinin henüz net olarak anlaşılmamış olması bu ilişkileri daha da zor bir hale sokmuştur. Bu gerçekler de bizi bu çalışmada temel tezimize götürmektedir. Almanya başta olmak üzere Avrupa da bulunan Türk vatandaşlarının uyum ve entegrasyon sorunu yazık ki var olan tüm olumlu tabloları yok etmekte ve bu şekilde ikili hatta AB-Türkiye ilişkilerinde de olumsuz bir etkide bulunmaktadır.

V. ENTEGRASYON MU GETTOLAŞMA MI?

Kimi sosyologlar sosyalleşmeyi bir süreç olarak bireyin doğumundan itibaren içinde yaşadığı toplumun üyeliğini kazanmasında geçirdiği aşama olarak tanımlar. Kimi sosyologa göre ise sosyalleşme aynı olguyu bireyin toplumun kurallarını, değerlerini, tutum ve davranışlarını, uygulamalarını öğrenmesi, öğrendiklerine uygun davranması ve böylece toplum içinde bir kişilik, benlik kazanması sürecidir²⁰. Gelişmeler bizi Türk toplumunun Almanya da bu süreçte çok başarılı olamadığı sadece belli bir kesimin burada sınırlı bir başarı sağlayabildiği gerçeğine götürmektedir. Yaşadıkları toplumun değer yargıları ile ailelerinin değer yargıları arasında sıkışmış kalmışlardır.

Alman Siyaset Bilimi Enstitüsü (BZPB) verileri, bugün Almanya'da yaşayan Türklerin o denli Heterojen bir topluluk olduğunu ve bu gerçeğin onların entegrasyonunu imkansız kıldığını ortaya koymuştur. Yine Berlin Tempelhof-Schöneberg Yabancılar Sorumlusu ve kendisi de 3. kuşak'a mensup olan Emine Demirbüken dahi, Türklerin bu gün uyum için gerekli olgunluğunu göstermediklerini savunmaktadır²¹.

Demirbüken'e göre Alman vatandaşlığı yalnızca Alman pasaportu taşımak ve onun imkanlarından yararlanmak ile sınırlı değildir. Her şeyden önce Alman kültürü ve Alman değerler sistemine de adapte olmayı gerektirmektedir. ABD göçmenleri için ABD vatandaşı

²⁰ Joseph Fichter, Sosyoloji Nedir? (çev.Doç.Dr.Nilgün Çelebi),Konya,Selçuk Üniversitesi Yayınları No:75, 1990 ,s.183

²¹ Türken in Berlin. Beruf:Arbeitslos in der 3. Generation, Der Tagesspiegel, 26.01.2002, s.4.

olmak nasıl bu ülke ile bütünleşmenin ilk koşulu ise, bu Almanya'daki Türkler için de geçerli olmalıdır. Demirebüken burada aslında uyumun ne denli geniş bir konu olduğunu işaret ederek aslında bu konudaki tezimize de destek vermektedir.

Özellikle bu şekilde nüfusları giderek artan ve yerleşik hale gelen Türkler kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bir alt yapı kurmaya başladıkça ve bunda başarılı oldukça bu gelişme farklı bir boyut kazanmıştır. Bugün Almanya'daki Türklerin genel çerçevesine bakıldığında burada iş kurarak, ev alarak köklenen ve burada kalmak konusunda bir irade sergileyen bir topluluk halini almışlardır. Kurdukları dini dernek ve camilerde cemaatlerini toplayabiliyor, spor ve kültür derneklerinde ise sosyal ihtiyaçlarına cevap bulabilmektedirler.

Ancak bugün Almanya da yaşayan Türk gençliğin yarısına yakın kısmı işsizdir. Bu kimselerin temel eğitim sonrasında mesleki bir eğitim ya da yüksek eğitim almadıkları tespit edilmiştir. Türkler arasında işsizlik oranı Alman nüfusun işsiz oranının iki katıdır²². Bir diğer önemli sorun, girişimci ve entegre olmuş bir Türk nüfusun yanı sıra, çok büyük oranda artan Almanca konuşamayan bir genç ve yaşlı nüfusun oluşmasıdır.

Federal Almanya Emniyet Teşkilatının (Bundes Kriminal Amt-BKA) yayınladığı rapora göre Almanya'da bulunan yabancılar içerisinde en büyük suç oranı Türklerde toplanmaktadır. Federal Alman Emniyet Teşkilatı 2008 yılı Raporuna göre organize suçları işleyenler arasında Almanlar %47'lik bir paya sahip iken yabancılar ise %53'lük bir paya sahip olup %9.3'lük pay ile Türkler burada ilk sırayı almaktadırlar²³. 2008 yılı Rapor'una göre Türklerden sonra sırayı Polonyalılar alırken, 81 Türk şebekenin tespit edilmiş olması çok da iç açıcı olmayan bir durumdur. Bu da yukarıda değinilen güven bunalımını ve orta sınıf Almanlar arasında yaygın bir görüşe dönüşen, "Türkler her geçen gün ülkemiz güvenliğinde giderek bir tehdit olmakta", fikrine destek verir niteliktedir.

Entegre olamamış ve bir uyum sürecine bağlı olarak zorluklar yaşayan bu kesim, Almanların bu kimseleri "İçimizdeki yabancı" gözü ile değerlendirmesine sebep olmuştur. "Kötü Türk", imajının yarattığı bu olumsuzluk, bu kimselerin, entegre olmaya hazır olmayan, dini açıdan radikal ve gerici, insan haklarını dikkate almayan problemlili bir ülkenin vatandaşı olarak algılanmasını beraberinde getirmiştir.

Yine sayısı her geçen gün artan Türk müteşebbisler özellikle geçmişte Almanların işlettiği işletmelerde işveren ve Almanların sahip oldukları taşınmazlarda mal sahibi olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bir Alman futbol takımının yerine bir Türk takımının yer alması, camii

²² Çiğdem Akkaya, Die Beziehung der Türkei mit Deutschland und der EU „Türken in der EU“, Südosteuropa Gesellschaft, München, Band 72, s.107.

²³ Almanya'daki Türkler Suç Rekortmeni, <http://www.ensonhaber.com/dunya/223826/almanyadaki-turkler-suc-rekortmeni.html>, erişim 09.08.2009

cemaatinin ısrarla minarelerin yüksekliği konusunda özgür bir irade sergileme çabaları, artık bir normalite haline gelmiştir. Almanlar burada sadece kendilerine ait olanın alınması konusunda bir tepki ortaya koymaktan öte başarılı Türk girişimciler ve göçmen derneklerinin giderek sergiledikleri yayılma politikasına yönelik bir tepki ortaya koymaktadırlar. Bu da Almanlar arasında “ Bunlar sahip olduğumuz her şeyi devralmak istiyorlar “ şeklinde bir görüşün oluşmasını sebep olmuştur. Bundan öte Almanlar bir zamanlar ülkelerine konuk işçi olarak gelen ve sayıları her geçen gün artan bu kişilerin Almanya'yı istila ettikleri ve hiç gitmeyecekleri düşüncesine her geçen gün daha fazla inanmaya başlamaktadırlar.

Hele ki Alman kamuoyu arasında giderek yaygınlık kazanan ve Türk kişiler ile grupların şehri ve yakın çevreyi ilgilendiren her hangi bir karar alınırken burada hiçbir olumlu ve verici katkıda bulunmadıklarını ama kendi talepleri söz konusu olduğunda başta camii vbz. özgürlükler talep ettiklerini bu şekilde de onları bir tür sosyal asalak olarak algılayan görüş²⁴ bu yukarıdakiler ile birleşince ortaya çok farklı bir tablo çıkmaktadır.

Bu da beraberinde Alman toplumu ve aydını arasında şu görüşün hakim olmasında etkili olur. **“Türkler ve Türkiye, AB'nin bir parçası değildir. Bu hali ile AB toplumuna ait olamazlar.”**²⁵ Ülkemizde bile hala şehirleşemeyen, kentli olmanın kurallarına uyamayan yani varoşlarda ve gecekonduarda yaşayan vatandaşlar Türkiye'nin kendi ülke içi entegrasyon politikalarının başarısını masaya yatırırken, yukarıda yer verilen Alman kamuoyu ve aydınının tezlerinin pek de haksız olmadığını söylemekte yarar vardır. Belki de yukarıda ifade edilen örneklere asıl eklenmesi gereken olumsuz olgu Türklerin yazık ki Alman resmi makamlarının her tür entegrasyon girişimi ve çabasını bir tür asimilasyon ve kültürsüzleştirme politikasının bir parçası olarak algılamalarıdır.

Ancak bu tezlerin tek taraflı olarak katı bir şekilde ele alınması da yazık ki ilişkilere çok şey katmayacaktır. Bu gelişme, Almanya'da yaşayan Türk kökenli vatandaşların dışlanması, Almanya ile Türkiye arasında bocalamasına sebep olur ki, bu uyum sürecini daha da zorlayacaktır. Hatta bu kimlik arayışı bu kimselerde artan oranda bir milliyetçi ve dini söylemi öne çıkartmıştır²⁶. Almanya'da Türk nüfus giderek içine kapanıp adeta gettolaştıkça, artan dini kimlik arayışlarına paralel olarak camilerin sayısı artıkça, aynı şekilde Almanlar arasında, “Bu camiler ile amaç nedir, camilerin içinde ne var” sorusu da oluşmaktadır²⁷. Bu şekilde karşılıklı güvensizlik havası giderek artmakta, yabancılaşma, Alman-Alman olmayan, Müslüman-Müslüman olmayan farklılaşmasını, farklı kültür çatışmasını beraberinde

²⁴ Ferdinand Sütterlütü, Wer ist was in der Deutsch-Türkischen Nachbarschaft, Aus politik und Zeitgeschichte, München,40-41/2006, s.29

²⁵ Schmalz a.g.e, s.101.

²⁶ Integration oder assimilation, Frankfurter Allgemeine Zeitung, 14.02.2003, s.6

²⁷ Detlev Moos, Kultureles Leben in der Bundesrepublik Deutschland, München, Platt Verlag, 2003, s.72.

getirmektedir. Bu Alman kamuoyunda “Doğulular bu şekilde oryantalizmi mi getirmeye çalışıyorlar bizim kültürümüz değerlerimiz ve dinimize ne olacak” endişesini giderek beslemektedir.

Ancak buna karşılık özellikle SPD başta olmak üzere, Türkiye'nin AB adaylığını olumlu karşılayan çevreler bu kimselere farklı bir misyon yüklemektedirler²⁸. SPD yıllarca Türk kökenli Alman vatandaşlarından aldığı desteği kaybetmekten yana değildir. Sosyal Demokratlar Türk kökenli seçmenlerin ilk sıralamasında yer alırlarken bunu Birlik 90/Yeşiller izlerken Hıristiyan Demokratlar ve Hür Liberaller bu iki partiyi izlemektedir.

Almanya'da 27 Eylül 2009 tarihinde gerçekleşen genel seçimlerden bu gerçek bir kere daha karşımıza çıkar. Hamburg'dan SPD den Milletvekili adayı olan Federal Meclis üyesi ve Alman-Türk Parlamenterler Grubu Başkan Vekili Johannes Kahrs'ın, Türklerin Alman siyasetine girmesi ve siyaseti birlikte yönlendirmeleri gerektiğini söylemesi²⁹ bu tezimize destek verir niteliktedir.

Türkçe ve Almanca olmak üzere iki dilde afişler hazırlatan ve şansölye adayı Frank Walter Steinmayer'in üzerinde resmi bulunan afişe Türkçe “ Oylarınız Frank Walter Steinmayer'a” bir diğerinde ise “ Johannes Kahrs Federal milletvekiliniz” yazan Türkçe afişler anlamlıdır. Bunda öte Türklerin artık Alman siyasetinde vazgeçilmez olduğuna işaret etmektedir.

Partilerin göçmenlerin, özellikle en büyük grubu olan Türkiye kökenlilerin oylarını almak için “açılımlar” yaparken, hangi partiye ne kadar oy verildiği de tahminen saptanmış durumda. “Data 4 U” adlı piyasa araştırma şirketi tarafından Türkiye kökenli seçmenler arasında yapılan ankete göre oyların partilere dağılımı şu şekilde tahmin edilmiştir³⁰. CDU/CSU %10.1, SPD %55.5, Yeşiller %23.3, FDP%0.9.

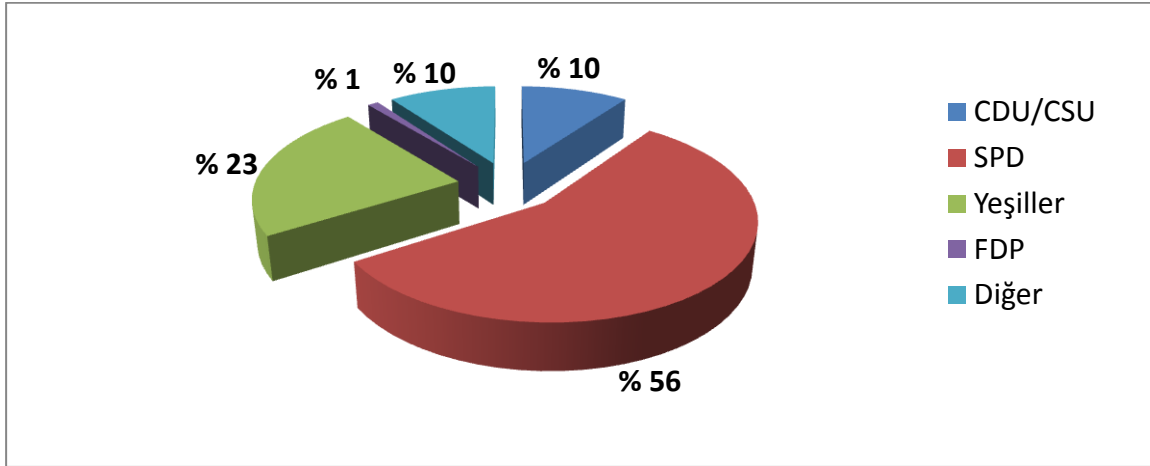
Partilerin Türk kökenli seçmenlerin oylarını kaybetmemek kaygısına rağmen, sık sık Entegrasyon-Türkler ve göçmenler konularına dikkat çekmesi, başta muhafazakar partiler olmak üzere pek çok parti tarafında seçimlerde malzeme olarak kullanılması olayın farklı bir boyutudur.

²⁸ Cornelia Schmalz bu konuda Vural Öger'in bir misyonu temsil ettiğini ve Vural Öger'in, Federal Göçmenler Komisyonuna seçilmesini bir tesadüften öte bilinçli bir hareket olarak yorumlamaktadır. Bu şekilde Almanya'nın üzerinde durduğu Türklerin entegre edilmesi düşüncesi yine Almanya da yaşayan bu toplumun kültürüne yakın bir kişinin denetiminde olacaktır.

²⁹ Alman Siyaseti Türklerle birlikte yönlendirilmeli,25.08.2009, <http://www.euractiv.com.tr/abnin-gelecegi/article/spd-milletvekili-adayi-kahrs-turkler-alman-siyasetine-atilmali-alman-siyaseti-turklerle-birlikte-yonlendirilmeli-00673>, 11.09.2009

³⁰ Göçmen seçme açılımı, <http://www.evrensel.de/index.php?news=1571..erişim> 12.12.2009

Tablo3: Türk Seçmenlerin Seçimlerde Genel Oy Dağılımları

Kaynak: Euroactiv verilerinden derlenmiştir.

Çünkü bu bizi Türkler ile Almanlar arasındaki ilişkinin “Ne senle, ne sensiz olmuyor” benzeri bir hal aldığı gerçeğine götürmektedir. Bu hali ile de bu kimseler partiler için oyları kaybedilmek istenmeyen ve aynı zamanda ekonomik hayata önemli bir ivme kazandıran bir unsur olarak algılanır. Ama aynı zamanda Alman seçmen özellikle de muhafazakar seçmenin desteğini kaybetmemek için de sık sık başvurulan mücadele edilmesi gereken bir olumsuz oy aracı, bir seçim malzemesi olarak sunulmaktadır. Adeta, uyumsuz yabancılar ile mücadele edecek olan parti biziz vaatleri her seçim döneminde destek görmektedir.

Türkler bu şekilde sandık başında Almanya'nın geleceğinin tayininde kısmen de olsa belli bir rol oynarlarken bir şekilde de dolaylı ve doğrudan yolla seçilecek parti ve kurulacak hükümetteki bu dolaylı etkileri vasıtası ile de Türkiye-Almanya ve Türkiye AB ilişkilerinde de belli bir etkide bulunmaktadır. Çünkü AB üyesi Almanya'da yaşayan Türkler henüz bu ülkeye uyum sağlayamamış ve bu ülkenin genel değerlerini kabul etmemişlerdir. Bu durumda yarın Türkiye'nin olası AB üyeliği durumunda Türkiye ve Türkler AB'ye nasıl entegre olacaklardır. Bu şekilde de görüyoruz ki aslında Almanya ve Almanya'daki Türklerin uyumu ve bütünleşme prosedürleri bir şekilde Türkiye ve AB uyumu ile bütünleşmesinin bir mikro ölçeği gibi etkili olabilmekte ve bu etki çok kere de olumsuz olabilmektedir.

Bu gün Federal Meclis ve Eyalet Meclislerinde toplam 25 Türk kökenli milletvekili görev yapmaktadır. Alman Federal Meclisi Bundestag'da toplam 5, yine 16 Eyaletin 5 'inin meclisinde toplam 20 adet Türk kökenli milletvekili yer almaktadır. İlk defa 1994 yılında SPD'den Leyla Onur ve Yeşiller'den Cem Özdemir'in milletvekili seçilmesinden günümüze dek çok şey değişmiş bu sayı artmıştır. Bu da Türklerin uyumunun en başarılı örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Eylül 2009 da yenilen genel seçimler sonrasında tekrar 5 Türk kökenli Alman Vatandaşının, Mehmet Kılıç (Yeşiller),Aydan Özoğuz (SPD), Serkan Tören (FDP),

Ekin Deligöz (Yeşiller) ve Sevim Dağdelen'in (Sol Parti) Federal Mecliste yer alıyor olması Ekin Deligöz'ün 2005 yılından itibaren "Aile,kadın ve gençlik komisyonu" başkan yardımcılığı yaptığı Federal Meclis'e tekrar seçilmiş olması önemli bir gelişmedir.

Yeşiller milletvekili Özdemir'in Federal Meclis üyeliğinden AB Parlamentosu üyeliğine dek yükselmesi, Lale Akgün, Vural Öger, Hakkı Keskin'inden sonra yeni Türk kökenli milletvekillerinin Federal Mecliste yer alıyor olması ve bu şekli ile de iki tarafın çıkarlarına hizmet etmeleri ikili ilişkiler için de önemlidir. Denilebilir ki bu hali ile de Almanya'daki hatta bundan öte AB'li Türkler AB geleceğinde ve AB ilişkilerinde de belli bir rol oynamakta AB geleceğinde söz sahibi olmaktadır.

Elbette burada altı çizilmesi gereken bir husus daha vardır. Eğer bu ve benzeri kişiler gerçekten her iki toplum ve ülke ilişkilerinde aracı ve uzlaşmacı olmak konusunda başarılı olmak istiyorlarsa bu durumda her iki toplumun ve bundan öte her iki ülkenin değer yargılarını dikkate almak ve bunlara vakıf olmak durumundadır. Yoksa Türkiye koşullarını bilmeden onlar için sadece analarının babalarının geldiği ülke olan ve hiç bilgi sahip olmadıkları bu ülke hakkında uzaktan yorumlar yapmaları çok da faydalı olmayacaktır. Anadolu'yu görmeden Anadolu romanı yazmak kadar gerçek dışı olacak bu gelişmelerin her iki tarafa faydası olmayacağı ortadadır.

VI. ENTEGRASYON SÜRECİNDE BASIN VE MEDYANIN ETKİSİ

Bugün Almanya'da kalmaya karar verenlerin bu kararında daha önce Türkiye'ye geri dönüp Türkiye'de uyum sağlamakta zorluk çekenlerin tecrübeleri etkilidir. Yine Almanya ile karşılaştırıldığında Türkiye'de başta eğitim ve sağlık olmak üzere belli kamu hizmetlerinin Almanya'nın çok gerisinde kalmış olması ya da Türkiye'de yaşamlarını idame ettirebilecekleri yeterli sermaye birikimine sahip olmamaları ile Türkiye'nin istikrarsız ekonomik yapısı önemli bir unsur olmaktadır.

Ancak gözden kaçan ve bu kararın, geri dönmek kararının verilmesinde etkili olan bir faktör de Almanya'da etkisini hissettiren ve Türk vatandaşlarının yakından takip ettiği Türk basın ve medya araçlarıdır. Bu gün Almanya'da varlığını bu medya araçları geçmişle bir karşılaştırma yapıldığında anavatanın eskiden olduğu gibi hiç de çok uzaklarda olmadığı aksine artan medya ve telekomünikasyon olanakları vasıtası ile eskiden yılda ancak bir kere iletişime geçilen Türkiye'nin artık her an bu kimselerin oturma odalarında yer almasını beraberinde getirmiştir.

Almanya'da bu gün var olan 9 adet Türkçe gazete'nin dışında uydu ve kablolu yayınlar sayesinde Türkiye'deki her gelişme anında Almanya'daki Türklere ulaşmakta bu durumda onlar için bir zorunluluk olan dahası katlanmak durumunda kaldıkları Alman TV ve radyolarından muaf kılmıştır.

Hatta bu hali ile sokağa çıkmalarına gerek olmadan kendi aralarında bir uydu Türkiye-Anadolu kurmak imkanına sahip olmuşlardır. Ancak bu onları zaten yabancı oldukları bir toplumda giderek daha fazla yabancılaştıran ve izole eden bir fonksiyona da sebep olmuştur. Bu hali ile de ifade edilen gettolaşma sürecinde önemli bir rol oynamıştır.

Almanya'da 1960'lı yıllardan itibaren Türkiye'deki büyük gazetelerin Avrupa baskısının varlık gösterdiğini görmekteyiz. Bunun yanında daha önce TRT tarafından yapılan belli saatler ile sınırlı Türkçe yayınların özellikle uydu yayınlarının artması ile özel kanallarca artığını görmekteyiz. Araştırmalar eğitim seviyesi ve de Almanca dil bilgisi ile tercih edilen yayınlar arasında bir paralellik olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre eğitimi düşük ve Almanca bilmeyen Türk göçmenler arasında Türk yayınları ve medya araçlarını tercih oranı yükselmiştir. Almanya'da bu gün Türk'ler arasında Türk kanalları %70'lik bir Pazar payına sahip iken bu oran Alman kanalları için yalnızca %23'lerde kalmaktadır³¹.

Burada üzerinde durulması gereken medya'nın Türkler'in entegrasyonunda olumlu ve olumsuz iki rol oynadığı gerçeğidir. İlk dönemlerde Türkçe yayın yapan medya araçları Türkiye'ye dönmek arzusundaki kişiler ile ana vatanlarına arasında bir köprü vazifesi görmüşlerdir. Ancak bu gün bu misyon değişmiştir ve bu hali ile kalanların burada kalmaları için manevi bir destek niteliğine bürünmüştür. Günlük hayatlarını idame ettirebilmeleri için gerekli olan alt yapıyı oluşturmuş kişiler için tek eksik Türkiye ile haberleşmelerini sağlayan bir iletişim aracıdır. Bunu da medya doldurmaktadır ve bu kişiler Türkiye'ye gitmeden Türkiye de bulunmak imkanına sahiptirler. Türkçe kanallar sayesinde bu kişiler Türkiye'deki her hangi bir siyasal veya ekonomik gelişme konusunda bilgi sahibi olabilmektedirler.

Ancak unutulmaması gereken bir gerçek medyanın bu hali ile asıl misyonundan uzaklaştığıdır. Medya bir şekilde bu kişilere kendi dilleri vasıtası ile buldukları ülke ve buradaki gelişmeler hakkında yani öncelikle Almanya ile ilgili bilgi almak imkanını onlara sunmalıdır. Bu şekilde Almanya'daki siyasal ve ekonomik gelişmeleri kendi dillerinden takip, uyumun her iki toplum için ne denli önemli olduğunu, buldukları ülkede sahip oldukları hak ve yükümlülükleri onlara izah etmek fonksiyonu yerine getirmelidir. Ancak yazık ki sayısı her

³¹ Daten Bank Türken in Deutschland http://www.impuls-consulting-gmbh.de/datenbank/tuerken_in_deutschland/index.html 19.10.2009

geçen gün artan eğlence programları ve diziler bu kişilere bir şey vermekten öte zaten var olan kabuğuna çekilme olgusunu daha da artırmaktadırlar.

Zaten asgari bir Almanca dil bilgisine sahip olan ve sayısı her geçen gün artan Türk nüfus bu şekilde günlük hayatlarında Türk medyasına daha fazla yer vermek sureti ile Almandan uzaklaşmaktadır. Bu da onların kendilerini ifade etmek anlamak ve anlatabilmek için birincil araçları olan dil bilgisini giderek gerilemesini Almanya’da yaşayan ancak Almanca bilmeyen ve Almanya’nın içinde ona yabancı bir topluma dönüşümlerini beraberinde getirmektedir.

Tüm kanallar içerisinde ve Türkiye merkezli kanalların şubelerinden farklı olarak 1985 yılından itibaren yayın yapan TD1 farklı bir etkinliktir³². Berlin ve çevresinde yayın yapan TD1(Berlin Türk Alman Kanalı) medya’nın entegrasyonda oynadığı-oyunabileceği role olumlu bir örnek teşkil etmektedir. Söz konusu kanal iki dilde yayın yapmakta olup öncelikle buradaki göçmen Türklerin sorunlarına ve uyumun iki toplum içerisinde ne denli önemli olduğuna işaret etmektedir.TD1 bu hali ile kültürel değerler ve özelliklerden taviz vermeden bu kişilerin başarılı bir entegrasyonu da hayata geçirebileceklerini ortaya koymaktadır.

Unutulmaması gereken bir gerçek bu kimselerin Türkiye de değil Almanya’da yaşadıklarıdır. Bu hali ile onların öncelikleri Almanya ve bu ülkedeki gelişmeler olmalı Türkiye bu resmi tanımlayan bir unsur olmalıdır. Aksine sadece Türk medyası ve Türkiye’ye endeksli bir yayın onları Alman günlük ve toplumsal hayatından daha da uzaklaştıracaktır.

VII. ENTEGRE OLUN ANCAK ASİMİLE OLMAYIN!

Başbakan Erdoğan’ın asimilasyon tartışmalarına bakışı bir şekilde buradaki Türklerin endişelerine destek verir durumdadır. Bu şekilde iki toplumun uyumlu halde iç içe yaşaması yerine, yan yana bir hayatın devamına destek verir niteliktedir. Denilebilir ki bu ve benzeri açıklamaları ile, Almanya’daki Türklerin Türk Hükümetlerince yalnız ve sahipsiz bırakıldıkları düşüncesini, kırmak onların arkasında olduğunu ifade etmek gayretindedir. 2008 yılı başında Ludwigshaven da yaşanan yangın sonrasında olay yerinde yapılan açıklamada benzer noktalara değinmiştir. Hatta Almanya şansölyesi Angela Merkel ile beraber Türk ve Alman öğrencilerden oluşan bir toplulukla gerçekleştirdiği söyleşide Almanya’daki Türklere “Dönmeyin entegre olun ancak asimile olmayın. Entegrasyona evet, entegrasyon için ne

³² Dr.Dirk Halm ve Dr. Martina Sauer, Almanya’daki Türk Medyası, <http://www.konrad.org.tr/Medya%20Mercek/04halm.pdf>, 10.09.2009

lazımsa bunu yapın, ama asimilasyona hayır. Çünkü insanlar ancak kendi kültürel değerleriyle güçlüdür.”³³ şeklindeki seslenişi bunu ortaya koymaktadır.

Belirtmekte fayda vardır ki Almanya ülkesinde bulunan kişileri entegrasyon politikaları vasıtası ile kendi öz kültür ve değerlerinden koparmaya çalışmamaktadır. Ayrıca siyasilerin Almanya da bulunan göçmenlerin öncelikle ana dillerini çok iyi öğrenmeleri gerektiği ve bu şekilde ana dillerini öğrenmiş olan bu kişilerin Almancayı çok daha iyi öğreneceklerine işaret etmesi çok da gerçekçi değildir. Bunun gerçekleşmesi için de Türkiye’den Türkçe öğretmenler getirilmesi vasıtası ile bunun başarısının katlanacağı tezi de çok faydalı bir uygulama olmayacaktır.

Ankara tarafından ortaya atılan Almanya’da Türk okulları ve Elit bir Türk Üniversitesinin kurulması fikri özellikle Alman kamuoyunun tepkisine sebep olmuştur. Bundan öte Almanların “İstilacı Türklere” yönelik endişelerini artırmıştır. Hatta CSU eski Genel Başkanı Erwin Huber “Türkiye’nin Avrupa’ya ait olmadığı yönündeki görüşünü bu açıklamaya bağlı olarak yenilemesi, bu gerçeği ortaya koyan bir gelişme olmuştur.

Erwin Huber’a göre “AB’ye üye olmak isteyen her ülkenin Avrupalı ruhunun gelişmiş olması gerekmektedir. Oysa Türkiye’nin tutumu, Türkiye’nin Avrupalı ruhunun gelişmediği, Türk hükümetinin bu zihniyetinin eksik olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle de Türkiye ile yürütülen AB müzakereleri durdurulmalı ve kesilmelidir.”³⁴ Huber’ın bu açıklaması da Almanya’ da ki Türklerin uyumu meselesinin ikili bir mesele olmaktan çıkıp Türkiye ve Almanya arası bir konu değil bir AB meselesine dönüştüğü ve hatta Türkiye’nin AB sürecini etkileyen bir gelişme olduğu göstermektedir.

Birlik 90/Yeşiller Genel Başkanı Claudia Roth, Türkiye’nin ve Başbakan Erdoğan’ın talep ve açıklamalarını yarayı iyileştirecek olumlu bir gelişme olarak görürken SPD de aynı CSU gibi Erdoğan açıklamalarını sadece ve sadece entegrasyona yönelik bir tehdit olarak değerlendirmiştir. SPD Meclis Grup Başkanı Peter Struck’a göre bu sadece entegrasyona verilen bir zarardır ve bu hali ile de oluşumu istenmeyen paralel bir topluma gidişi hızlandıran bir adımdır. Peter Struck’a göre “Türkler geldikleri topluma uyum sağlamak zorundadırlar ve asla paralel bir toplumun oluşmasına izin verilmemelidir.” Hatta kimi siyasiye göre bu sadece Almanya’nın iç işlerine karışmak olarak görülür ve Ankara’nın artık bu insanları seçim malzemesi olarak kullanmaması gerektiğine değinilir.

Bu açıklamalar da bizi Almanya’da gerek kamuoyu gerekse resmi çevrelerdeki ortak endişeye ve Türklerin buradaki fonksiyonuna götürmektedir. Almanya içerisinde bir paralel

³³ Erdoğan Entegrasyona çok önem veriyorum,, <http://www.nethaber.com/Dunya/54612/Tayyip-Erdogan-Almanyadaki-Turklere-her-zaman-ayni>, 07.09.2009,s.2

³⁴ Almanya Erdoğan’ı Tartışıyor, <http://www.abhaber.com/haber.php?id=20948>, 08.09.2009,s.1

toplumun oluşması olasılığı. Unutulmaması gereken bir gerçek, bu kişiler eğer buldukları ve kalmayı arzu ettikleri bu ülkede eşit bir birey ve vatandaş olarak algılanmak istiyorlarsa öncelikle bu ülkenin değer yargılarını benimsemeleri gerektiğidir. Bunun gerçekleşmesi de asla onların kültürel özelliklerini ve öz değerlerini korumaları için bir engel olmayacaktır. Almanya da asırlardır beri yaşayan Slav kökenli Sorb'lar, Museviler nasıl tüm vatandaşlık sorumluluklarını ve yükümlülüklerini yerine getirirlerken bu onların öz değerlerini ve kültürlerini korumalarına engel teşkil etmediyse aynı şekilde bu Türkler için de geçerli olacaktır.

Türkiye'nin AB sürecini destekleyen kesime göre, Avrupa ve Almanya'daki iç istikrar bir şekilde Türkiye'nin demokratikleşmesi ve insan hakları ile paralel gelişmektedir. Burada kast edilen, PKK başta olmak üzere, yasadışı örgütlerin Türkiye aleyhtarı faaliyetlerinin Almanya'ya etkisidir. AB süreci ile Türkiye, demokratikleşmesinde ileri adımlar attıkça bu sorunun da aşılacağı savunulmaktadır. Nitekim anavatanda yaşanan huzursuzluk Almanya'daki bu kimselere de yansımaktadır. Bu yüzden Türkiye'nin istikrarı aynı zamanda Almanya'yı da ilgilendirir. Anavatanın AB üyeliği bu nedenle bu topluluk için de önem taşımaktadır. Ankara'nın AB tam üyeliğinin bir şekilde bu kimselerin hak ve çıkarlarının daha etkili savunması için bir araç gibi görülmektedir. Bu da bizi olayın bir başka boyutuna götürmektedir. Yani Türkiye'nin AB üyeliği ve demokratikleşmesi ve buna bağlı olarak oluşacak istikrar ortamı aslında Almanya'daki Türklerin de uyumunu olumlu etkileyecek bir gelişme olacaktır.

On altı yıllık Helmut Kohl iktidarının aksine Kırmızı-Yeşil koalisyon Türklere karşı daha rasyonel bir tutum takınmıştır. Bunun ilk yansıması Köln Zirvesinde etkinlik kazanır. Almanya Türkiye'ye destek verirken, yine Almanya'da yaşayan bu kimselerin Alman ve Türk politikasında oynadıkları rolün farkına varmıştır. Buna karşılık, başta CDU olmak üzere muhafazakar çevreler bu gelişmeyi olumsuz karşılayarak hükümetin Türk göçmenlere vermek istediği çifte vatandaşlık hakkını engellemeye çalışırlar. Hatta bu, hükümetin önemli oranda kamuoyu desteğini kaybetmesine sebep olmuştur³⁵.

Ne olursa olsun burada yaşayan Türkler Alman politikasının bundan öte de ikili ilişkilerin önemli bir parçası olmuşlardır. Almanya'daki Türkler özellikle ikinci ve üçüncü nesil bu haliyle daha da etkilidirler. Bunların eğitim düzeyi artıp, bunlar orta ve yüksek sınıfta yer almaya

³⁵ Cornelia Schmalz'a göre Alman vatandaşlığını seçen Türklere son yıllarda büyük artış olmuştur ve de yukarıda da belirtildiği gibi Almanya'daki Türklerin, özellikle gençlerin %75'i Alman pasaportuna sahip olmayı bir güvence olarak görmektedirler. Bu bağlamda özellikle CDU muhalefetinin girişimiyle Federal vatandaşlık yasasında yapılmak istenen değişiklikler başta dönemin İçişleri Bakanı Otto Schilly tarafından tepki ile karşılanmıştır. Yine benzer bir amaç taşıyan Baden Württemberg Eyaletinde geçen yıllarda uygulanan ve çok kimsenin geçerli puanı almakta zorlandığı, vatandaşlık testi Alman vatandaşlığına geçmek isteyen Türklere yönelik ayrımcı bir uygulama olarak uzun süre kamuoyunca eleştirilmiştir.

başlarken bunların Alman ekonomik hayatına etkisi bir taraftan sosyal ve siyasal hayata etkileri aynı ölçüde artmaktadır. Bugün Alman sosyal ve ekonomik çevrelerinde artan bir Türk nüfusu oluşurken, yalnız 80.600 kişi serbest girişimci olarak Alman ekonomisine girdi sağlamaktadır³⁶. Bu şekilde bu kimseler yalnız Türkler için değil, Alman ve de Avrupa pazarında etkili olmaktadır. Hatta bunların bu faaliyetlerinin AB içinde 68 milyar euroluk bir ticari faaliyete yükseldiği tespit edilmiştir. Yine Türkler 1998 yılında GSMH'ya 40.2 milyar euroluk katkı ile önemli bir etkide bulunmuşlardır³⁷. Bu tür ekonomik kazançlar Almanya'nın kolay kolay vazgeçemeyeceği bir katkıdır. Bunun yanı sıra Almanya'nın oluşturduğu göç Komisyonun'nda yer alan 21 üye'den birisinin Türk kökenli, Alman vatandaşı Vural Öger olması, Almanya'daki Türklerin artan rolüne işaret eder. Bu önemli gelişmeler Almanya'nın ve Alman kamuoyunun giderek giderek Türkiye'yi daha farklı bir şekilde ele almasını ve politikaların daha olumlu bir şekilde seyretmesini beraberinde getirmiştir.

Daha doğrusu Almanya, son dönemlerdeki gelişmeler ve artık göç olgusunu kabul etmek suretiyle olaylara farklı bir boyut kazandırmıştır. Bu hali ile de Helmut Kohl'un "Yabancılar misafir ve biz ev sahibiyiz. Kötü misafirleri burada barındırmak zorunda değiliz"³⁸ şeklindeki fikirlerin geçerliliğini yitirdiğini ortaya koymuştur.

VIII. SONUÇ

Şu artık açıktır ki Almanya'daki Türkler Almanya'nın kabul ettiği – kabul etmek zorunda kaldığı bir realite haline dönüşmüştür. Bu hali ile de Almanya'daki Türkler- Alman ilişkileri ve buna bağlı olarak da Türk-Alman ilişkileri farklı ve giderek önemi artan bir boyut kazanmıştır. Yani burada klasik uluslararası ilişkiler teorisyenlerinden Wolfram Hanrieder'in bağımlılık ilkesini, bir iç politika meselesinin nasıl bir dış politikaya dönüşebildiğini çok bariz bir şekilde görebilmekteyiz.

Angela Merkel'in ifade ettiği gibi Almanya'da artık; 6 yaşındaki her üç çocuktan (yani okula başlama çağındaki) biri göçmen çocuğudur ve bunların büyük kısmı da Türk ailelerin çocuklarıdır. Almanya'da belli sanayi bölgelerinde özellikle Ruhr havzasında ve Baden Württemberg'de yaşları 26'nın altındaki halkın %40'ı göçmendir ve Türkler bunlar içerisinde ilk sırayı almaktadır. Bu göstergeler de nüfusun bu yönde artacağını ortaya koyarken geleceğin başarılı bir uyum sürecine bağlı olduğunu ortaya koymaktadır.

³⁶ Statistisches Taschenbuch 2004, Bundes Zentrale für Politik und Wirtschafts Forschungen, Bonn, 2004

³⁷ Statistisches Taschenbuch 1999, Bundes Zentrale für Politik und Wirtschafts Forschungen, Bonn, 2000

³⁸ Akaya, a.g.e. , s.112.

Bu durumda bu çalışmada üzerinde durduğumuz gerçekler bizi iki önemli olgu ile karşı karşıya getirmektedir. Bunlardan ilki Almanya'daki Türklerin artık bu ilişkilerde görünmezden gelinmeyecek önemde bir aktör olduklarıdır. Buna bağlı olarak da şu anki hali ile belli istisnalar dışında tutulmak kaydı ile Almanya'daki Türklerin yazık ki olumsuz bir tablo ortaya çıkardıklarını görmekteyiz. İkincisi ise uyumunun başarısının neye bağlı olduğu sorusudur. Yukarıda ifade etmeye çalıştığımız gerçekler bize bu soruda iki temel cevap vermektedir. Başarılı bir uyum süreci için ilk olarak gerek Almanlar gerekse bu ülkeye gelip yerleşmiş olanlar artık birlikte yaşamak için bir irade ortaya koymalı ve birbirine anlayışla bakmak durumundadırlar. Ancak bu şekilde paralel iki toplum ve hayat görüşünün oluşmaması engellenebilir. Bir diğeri ise başta Türkler olmak üzere göçmenler buldukları ülkede eşit bireyler ve vatandaşlar olarak muamele görmek istiyorlarsa her şeyden önce yaşadıkları ülke dilini çok iyi bilmek durumundadırlar. Bu Almanya'daki Türkler için de geçerlidir ve ancak bu şekilde Alman diline hakim olup eğitim seviyesi yükseldikçe Alman toplumunda bir diğerinden farklı olmadıklarını, eşit haklara sahip bilinçli bir vatandaş olmak istediklerini ortaya koymak imkanına sahip olabileceklerdir.

Her şeyden önce burada artık konuk olmadıklarını kabul ettirmek istiyorlarsa bu süreci her iki taraf "İyi ev sahibi ve iyi konuk" olarak tamamlamak durumundadır. Türkler gelip geçici olmak istemiyorlarsa bu konuda bir irade ortaya koymak ve toplum için ne kültürel ne de maddi bir tehdit olmadıklarını göstermek durumundadırlar. Evlerinin içinde yaşamak istedikleri Türk kültürü sokağa taşımadan bunun Alman kültürü ve insanı için bir güvensizlik oluşturmayacağını açıkça yansıtmak zorundadırlar. Bu hali ile de toplumun temel değer yargıları ve gelenekleri için bir tehdit olmadıklarını baskın değerleri yok etmek istemediklerini maddi ve manevi olarak yansıtmak durumundadırlar. Her şeyden önce de asimilasyon ile entegrasyonun aynı şey olmadığını öğrenmek ve kabul etmek durumundadır. Bu hali ile de her yerde bir Dönerci açmak yerine bir gün de Dana Schnitzel'in tadına bakarak ortak bir yol bulmak zorundadırlar.

Burada unutulmaması gereken bir gerçek de bu kişilerin bu şekilde Türk-Alman ilişkilerinde ve bundan öte Türkiye-AB ilişkilerinde iki rolü de oynayabilecekleridir. Burada uyumlu olmaları ve başarılı bir entegrasyon örneği sergilemek vasıtası ile aslında Türkiye'nin olası bir AB üyeliğinin gelecek Avrupa'sı için bir tehdit değil gerçekten maddi ve manevi bir zenginlik olacağını ortaya koyabilirler. Başta Almanya olmak üzere Avrupa'da bulunan Türkler bunu ortaya koyup ön yargıları yıkıp toplum için bir tehdit olmadıklarını ortaya koyacak olurlarsa bu Türkiye'nin gelecekte Avrupa kültürünü istila etmeyecek ona sadece artılar katacak bir ülke olacağını da gösterecektir.

Ama aynı zamanda bunun tersi bir rol de oynayabilir ve var olan tüm dengeyi yok edebilirler. Ayet bu gün var olduğunu gördüğümüz sorunlar, içe kapanışlar ve toplum içinde farklı paralel toplumlar yaratmak güdüsü devam edecek olursa ve yazık ki Türk hükümetleri de bu kimselere bir anlamda buna destek verecek olurlarsa bu aslında Türkiye'nin kendi geleceğinin bir tavrı olacaktır.

Sonuç itibarıyla gerek Almanya, gerek Avrupa'nın başka ülkelerinde bulunan Türk vatandaşları veya Euro Türkler buldukları ülkeye uyum sağlam zorundadır. Bu kendilerinin geleceklerine ve manen bağlı oldukları ana vatanlarına hizmet edebilmelerinin temel koşuludur artık. Bundan öte ancak bu şekilde kendilerinin ve sonraki nesillerinin birer "Persona Non Grata-İstenmeyen kişi " olmak olgusunun önüne geçebilirler.

Kaynakça:

- Akkaya Çiğdem**, *Die Beziehung der Türkei mit Deutschland und der EU*, Südost Europa Gesellschaft, Band 72, München,
- Alman Siyaseti Türklerle birlikte yönlendirilmeli**, <http://www.euractiv.com.tr/abnin-gelecegi/article/spd-milletvekili-adayi-kahrs-turkler-alman-siyasetine-atilmali-alman-siyaseti-turklerle-birlikte-yonlendirilmeli-00673>, 11.09.2009
- AlmanyaErdoğan'ı Tartışıyor**, <http://www.nethaber.com/Dunya/54612/Tayyip-Erdogan-Almanyadaki-Turklere-her-zaman-ayni>, 07.09.2009
- Bade Klaus**, *Integration und Politik-Aus der Geschichte lernen*, *Aus Politik und Zeit Geschichte*, 54-55/2008,s.8-9
- Berliner Zeitung**,Bereit zum Abflug,28.05.2008
- Ben Habib Seyla**, *Ötekilerin Hakları: Yabancılar Yerliler ve Vatandaşlar*,İletişim,İstanbul,2006,
- Böer Ingeborg**, *Türken in Berlin 1871-1945.*, Gruyter Verlag,Berlin,2002,
- Der Tagesspiegel**, *Türken in Berlin-Beruf:Arbeitslos in der 3. Generation*,26.01.2002
- Die Zeit**, *Türken ohne Schulabschluss*,29.01.2009,
- Dollase Rainer, Koch Kai Christian**, *Die Integration der Muslime*, *Aus Politik und Zeitgeschichte*, 40-41/2006,s.23-26
- Fichter Joseph**, *Sosyoloji Nedir?*,Selçuk Üniversitesi Yayınları No:75, Konya,1990 ,s.183
- Halm Dirk- SauerMartina**, *Almanya'daki Türkler ve Medya'nın etkisi*, <http://www.konrad.org.tr/Medya%20Mercek/04halm.pdf>, 10.09.2009
- Erdoğan Entegrasyona çok önem veriyorum**, <http://www.abhaber.com/haber.php?id=20948>, 08.09.2009
- Hartmann Eva Maria**, *Deutsch-Türkische Beziehungen* ,Eine Neue Aera , Robert Bosch Stiftung, Stuttgart, 1998.
- Matthai Ingrid**, *Alleinstehende Migrantinnen:İntegriert-isoliert-segregiert?*, *Aus Politik und Zeit Geschichte*,40-41/2006, s.34-36
- Moos Detlev**, *Kultureles Leben in der Bundesrepublik Deutschland*, Platt Verlag, München, 2003,
- Nourney, Gerhard**, *Die Politischen Beziehungen zwischen der Türkei,Deutschland und EU*, Südost Europa Studien 72, München, 2004,
- Ortaylı İlber**, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Alman Nüfusu*, Timaş Yayınları,İstanbul, 2008,
- Riemer Andrea**, *Die Türkei und die Europäische Politik*, *Aus Politik und Zeit Geschichte*, B41/2003, s.42.
- Sacher Patrick**, *Herausforderungen der künftigen EU-Deutschland-Türkei Beziehungen*, *Integration*,Viertel Jahres zeitschrift, Institut für Europäische Politik, Jg.25./April 2002.
- Schmalz Cornelia**, *Türken in der Bundesrepublik Deutschland*, Südost Europa Gesellschaft , Band 73, München, 2003.
- Statistisches Taschenbuch 2008**,Bundes Zentrale für Politik und Wirtschafts Forschungen, Bonn, 2008
- Sütterlüty Ferdinand**, *Wer ist was in der Deutsch-TürkischenNachbarschaft*, *Aus Politik und Zeitgeschichte*,40-41/2006,s.13-15
- Şen Faruk**, *Almanya'daki Türkler Entegrasyon ya da Gettolaşma*, <http://www.konrad.org.tr/Medya%20Mercek/13faruk.pdf>,21.08.2009
- “Türkiye-Almanya ilişkilerinin tarihçesi”**, <http://btsonline.de/moduls.php?op=modload&name=News&file=article&sid=38> 28.08.2009

© 2010 by the author(s)

Öğr.Gör.Oktay Hekimler

Oktay HEKİMLER, 31.07.1975 tarihinde Almanya'da doğmuştur. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünü bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında "Birleşme sonrası Federal Almanya'nın Yeni Avrupa Vizyonu" başlıklı tez çalışması ile Yüksek Lisans derecesini almıştır. 2008 yılından beri Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulunda Öğretim Görevlisi olarak çalışmalarını sürdürmekte olan Oktay Hekimler aynı zamanda İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü'sünde Uluslararası İlişkiler ABD doktora eğitimini sürdürmektedir.

Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Metinleri

Namik Kemal University Papers on Social Science

No:06/2009

Günümüzde Almanya'daki Türk Varlığının Sosyal Yansımaları

Oktay Hekimler

No:05/2009

Crime Victim Compensation in Germany – an overview

Yasemin Körtek

No:04/2009

Birinci Dünya Savaşı Döneminde Ekonomide Bir Kurumsallaşma Çabası: İaşe Nezareti

Cem Doğru

No:03/2009

Türk Kadınının Toplumsal Konumunun Gelişim Süreci

Gülen Özdemir

No:02/2009

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin Kabul Edilişinin 60. Yıldönümünde Taşıdığı Anlam ve Önemi

Alpay Hekimler

No:01/2009

Avrupa Birliği Ekseninde Türkiye'de Tarım Sektöründe Sosyal Güvenlik ve Sorunları

Teoman Akpınar

No: 02/2008

Avrupa Birliği Müktesebatı Işığında Türkiye'de Çalışma Yaşamında Güncel Gelişmeler

Tankut Centel

No: 01/2008

Güncel Gelişmeler Işığında Türkiye'de İşgücü Piyasası Politikaları Ve İşsizlik Halinde Sağlanan Yardımlar

Alpay Hekimler